

Näringsutskottets yttrande 2019/20:NU8y

Kommissionens vitbok om artificiell intelligens

Till utbildningsutskottet

Utbildningsutskottet beslutade den 2 april 2020 att ge näringsutskottet tillfälle att yttra sig över kommissionens Vitbok om artificiell intelligens – en EU-strategi för spetskompetens och förtroende, COM(2020) 65, i de delar som berör näringsutskottets beredningsområde.

Näringsutskottet har beslutat att yttra sig över vitboken i de delar som rör utskottets beredningsområde. I vitboken berörs olika frågor som faller inom näringsutskottets beredningsområde, t.ex. den inre marknaden, konkurrenskraft, handel och immaterialrätt.

Utskottet välkomnar kommissionens vitbok om artificiell intelligens och den gemensamma strategi om kunskapsuppbyggnad och främjande av spetskompetens som presenteras där.

Utskottets överväganden

Kommissionens vitbok om artificiell intelligens

Vitbokens huvudsakliga innehåll

Vitboken om artificiell intelligens (AI) presenterades den 19 februari 2020 och innehåller en beskrivning av förslag till åtgärder som enligt kommissionen behövs vidtas för att främja utveckling och användning av AI och för att genom ett rättsligt ramverk ta hand om vissa av de risker som finns kopplade till AI-användning.

Kommissionen anför i vitboken att digitaltekniken har blivit ett allt vanligare inslag i alla delar av tillvaron, att människor bör kunna lita på den då tillförlitligheten är en förutsättning för dess spridning och att EU:s nuvarande och framtida hållbara ekonomiska tillväxt och sociala välfärd i allt högre grad bygger på värde som skapas av data.

Enligt kommissionen kan AI få stor inverkan på vårt samhälle och för att skapa förtroende för AI är det därför viktigt att den europeiska AI:n bygger på europeiska värden och grundläggande rättigheter. Vidare lyfter kommissionen fram vikten av att beakta hur AI-systemen påverkar både enskilda och samhället i stort. Därtill anför kommissionen att en gemensam europeisk strategi för AI är nödvändig för att uppnå tillräcklig stor omfattning och för att undvika en fragmentering av den inre marknaden. Nationella initiativ skulle riskera att äventyra rättssäkerheten, försvaga medborgarnas förtroende och förhindra framväxten av en dynamisk europeisk industri.

I vitboken presenteras olika politiska alternativ för att möjliggöra en tillförlitlig och säker utveckling av AI i Europa som respekterar EU-medborgarnas värderingar och rättigheter. Vitboken består av två huvudsakliga delar. Den första delen utgörs av en politisk ram med åtgärder för att samordna insatserna på europeisk, nationell och regional nivå och syftar till att skapa ett ekosystem av spetskompetens som täcker hela värdekedjan från forskning och utveckling till användning av AI. Den andra delen utgörs av en beskrivning av de grundläggande delar som ett regelverk för AI bör bestå av för att skapa ett ekosystem av förtroende.

Regeringens faktapromemoria

Regeringen lämnade den 19 mars 2020 faktapromemoria 2019/20:FPM23 Digital strategi, AI-vitbok och datastrategi till riksdagen. Faktapromemorian behandlar utöver vitboken även meddelandena En EU-strategi för data, COM (2020) 66, och Att forma EU:s digitala framtid, COM (2020) 67.

Av regeringens preliminära ståndpunkt ifråga om vitboken som redovisas i faktapromemorian framgår följande:

När det gäller vitboken om AI är regeringen positiv till den ansats kommissionen föreslår. EU behöver på övergripande nivå stärka sin kapacitet att utveckla och använda AI. Regeringen är positiv till att kommissionen undersöker hur befintliga regelverk, inklusive produktansvarsdirektivet och nationella regler som kompletterar detta, fungerar och analyserar om det finns behov av att se över reglerna med hänsyn till den nya tekniken. Regeringen välkomnar en inriktning på arbetet som inte utgår från en ögonblicksbild av hur den tekniska utvecklingen ser ut, utan strävar efter att reglerna ska kunna tillämpas på nya företeelser och nya tekniska fenomen. Det är också viktigt att även i fortsättningen värna en god balans mellan olika berörda intressen. Det är bra att kommissionens utgångspunkt för ett framtida generellt rättsligt regelverk för AI lyfter fram etiska riktlinjer för utveckling och användning av AI, vilket går väl i linje med regeringens nationella inriktning för AI (N2018.14). Likaså är det positivt att vitboken har ett genomtänkt jämställdhetsperspektiv. Regeringen stödjer kommissionens inriktning att som första steg göra en heltäckande analys över vilka risker med AI som behöver hanteras. Regeringen delar kommissionens bedömning att det kommer vara nödvändigt med tydlighet kring vad som faktiskt ska regleras och vilket tillämpningsområde som ska gälla. Regleringen bör vara teknikneutral, proportionerlig samt möjliggöra global konkurrenskraft och fri handel. Vidare välkomnar regeringen internationellt samarbete kring AI då det gynnar såväl EU som Sverige.

Vissa kompletterande uppgifter

Kommittén för teknologisk innovation och etik (Komet)

Regeringen beslutade i augusti 2018 att inrätta en kommitté inriktad på tvär-sektoriell policyutveckling (dir. 2018:85). Kommitténs arbete ska stärka regeringens förmåga att hantera komplexa och sektorsövergripande frågeställningar och särskild vikt ska läggas på frågor där rådande policyer eller avsaknad av sådana hindrar eller hämmar innovation. Det är angeläget att verka för ökat samarbete i syfte att påskynda arbetet med policyutveckling inom prioriterade områden. Arbete som redan utförs för att bidra till innovation ska tas till vara, och hänsyn ska tas till de krav som ställs för att värna Sveriges säkerhet.

Kommitténs arbete ska i huvudsak ta sin utgångspunkt i prioriteringar och resultat från regeringens fem samverkansprogram och den fjärde industriella revolutionens teknologier. Kommittén ska bistå regeringen i arbetet med att identifiera policyutmaningar, bidra till att minska osäkerheten kring gällande regler och påskynda policyutveckling kopplad till den fjärde industriella revolutionens teknologier inom inledningsvis tillämpningsområdena precisionsmedicin, uppkopplad industri samt uppkopplade och automatiserade fordon, farkoster och system. Kommitténs arbete avgränsas så att det inte ska omfatta den offentliga sektorns digitalisering eller skatte- och socialavgiftsfrågor.

Kommittén ska, utifrån sitt syfte att främja policyutveckling, bidra till att skapa goda förutsättningar för innovation och stärkt konkurrenskraft i hela landet genom att:

- göra fördjupade analyser av eventuella hinder i form av lagstiftning eller annan osäkerhet om gällande policyer

- där det är relevant, kartlägga behov av erforderlig anpassning av regelverk
- kontinuerligt leverera policyutvecklande förslag till regeringen
- främja dialog mellan relevanta myndigheter, Regeringskansliet, regionala aktörer, organisationer, lärosäten, institut, idéburen sektor och näringsliv för effektiv samverkan kring policyutveckling
- samordna sina förslag med andra, men också bygga vidare på pågående, policyutvecklande initiativ som exempelvis finns inom ramen för regeringens samverkansprogram, myndigheters uppdrag och olika test- och demonstrationsmiljöer även kallade testbäddar
- samverka med internationella aktörer såsom EU-organ, Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD), Världsekonomiskt Forum och deras center för policyutveckling samt andra länder som exempelvis de med vilka Sverige har innovationspartnerskap.

En referensgrupp, med representanter från Regeringskansliet, myndigheter, regionala aktörer, näringslivet och organisationer med erfarenhet av policyutveckling, har knutits till kommittén.

Kommittén ska senast den 31 december 2019 och 2020 lämna en delrapportering av arbetet dittills. Uppdraget ska slutredovisas senast den 31 december 2021.

Nationell inriktning för artificiell intelligens

Regeringen presenterade i maj 2018 en nationell inriktning för artificiell intelligens (N2018.14). I den pekar regeringen ut en övergripande färdriktning för AI-arbetet i Sverige och lägger en grund för kommande prioriteringar. Regeringen konstaterar att AI har potential att bidra med betydande nytta inom en mängd områden genom ökad ekonomisk tillväxt såväl som lösningar på miljömässiga och sociala samhällsutmaningar. Regeringens målsättning är att Sverige ska vara ledande i att ta tillvara möjligheterna med användning av AI för att stärka både den svenska välfärden och den svenska konkurrenskraften.

För att kunna nyttiggöra AI i det svenska samhället finns ett antal centrala förutsättningar som spelar en särskilt viktig roll. Dessa är utbildning, forskning, innovation och användning samt ramverk och infrastruktur.

Vad gäller forskning anför regeringen i dokumentet bl.a. att Sverige behöver starka relationer med ledande internationella AI-forskningsmiljöer och att det behövs en stark samverkan mellan näringsliv, offentlig sektor och forskning inom AI. Vad gäller innovation och användning bedömer regeringen att Sverige behöver pilotprojekt, testbäddar och miljöer för utveckling av AI-applikationer inom offentlig och privat sektor med potentialen att bidra till att användningen av AI utvecklas på ett säkert och ansvarsfullt sätt. Vidare behöver Sverige fortsätta att utveckla arbetet med att förebygga och hantera riskerna med AI och att utveckla partnerskap och samarbeten kring användningen av AI-applikationer med andra länder, särskilt inom EU. När det gäller ramverk och infrastruktur anför regeringen bl.a. att Sverige behöver utveckla reg-

ler, standarder, normer och etiska principer som vägledning för etisk och hållbar AI och användning av AI. Vidare behöver Sverige verka för svenska och internationella standarder och regelverk som främjar användning av AI och förebygger risker, kontinuerligt se över behovet av digital infrastruktur för att tillvarata möjligheterna som AI kan ge och fortsätta arbetet med att tillgängliggöra data som kan utgöra en samlad infrastruktur för att använda AI på områden där det tillför nytta. Därtill behöver Sverige fortsätta att ta en aktiv roll i EU:s arbete med att främja digitalisering och med att möjliggöra den nytta som användningen av AI kan medföra.

Regeringens brev om EU:s konkurrensregler

Statsrådet Ibrahim Baylan och hans kollegor från Estland, Finland, Irland, Lettland, Litauen, Nederländerna och Tjeckien skickade den 10 mars 2020 i samband med att kommissionen presenterade en ny industristrategi för Europa ett gemensamt brev till kommissionen om vikten av att inte luckra upp EU:s konkurrensregler och att en eventuell översyn ska baseras på beprövade principer och ekonomisk forskning. I brevet framhålls att konkurrenskraft så långt som möjligt ska uppnås på egna meriter genom dynamik på väl fungerande marknader. Globala företag byggs genom konkurrens och inte genom att politiken väljer favoriter och skyddar dem från konkurrens. Istället bör alla företag ges en rättvis chans så att de bästa, mest produktiva och innovativa företagen kan växa. En stark och oberoende konkurrenspolitik ger fördelar för konsumenter och företag i alla storlekar, vilket gör det möjligt för europeiska företag att innovera och sälja sina produkter och tjänster till en inre marknad med 450 miljoner konsumenter. För att europeiska företag fortsatt ska kunna blomstra måste en väl fungerande inre marknad, understödd av en stark, ekonomiskt underbyggd konkurrenspolitik, förbli en viktig prioritering för EU. Det är därför viktigt att en eventuell översyn av konkurrensreglerna baseras på beprövade principer och ekonomisk forskning, för att inte negativt påverka företag och konsumenter på den inre marknaden. Det anförs vidare att EU samtidigt inte får vara naivt inför det snabbt föränderliga globala landskapet, där orättvisa utländska subventioner eller statlig kontroll av företag har en skadlig effekt på den inre marknads funktion. För att undvika snedvridning av marknader måste operatörer från tredjeländer konkurrera på liknande villkor och med liknande regler för statligt stöd som deras europeiska motsvarigheter.

Utskottets ställningstagande

Utskottet välkomnar kommissionens vitbok om artificiell intelligens och konstaterar att den berör ett antal områden som är av stor betydelse för såväl svenska som övriga europeiska företags framtida konkurrenskraft och möjligheter. Utskottet menar att det är viktigt att ta vara på de möjligheter som artificiell intelligens såväl som digitalisering erbjuder för att uppnå ett smartare, mer konkurrenskraftigt, inkluderande, säkert och hållbart Europa.

Utskottet vill med anledning av vitboken inledningsvis upprepa det som utskottet i andra sammanhang framfört om vikten av att såväl värna den inre marknadens funktionssätt som försvara frihandeln och motverka olika former av protektionism. Det är väsentligt att den inre marknaden fungerar väl för att stärka konkurrenskraft, tillväxt och sysselsättning till nytta för företag, arbetstagare och konsumenterna i hela EU, något som på ett tidigare aldrig skådat sätt tydliggjorts av konsekvenserna av covid-19-pandemin. I detta sammanhang vill utskottet påminna om det brev som statsrådet Ibrahim Baylan skickade till kommissionen för att betona behovet av en stark och oberoende konkurrenspolitik. Även enligt utskottets uppfattning är en väl fungerande inre marknad, understödd av en stark, ekonomiskt underbyggd konkurrenspolitik, en viktig prioritering för EU för att europeiska företag fortsatt ska kunna blomstra.

Artificiell intelligens har potential att bidra med stor nytta på många områden både genom ökad ekonomisk tillväxt och som lösning på omfattande samhällsutmaningar vad gäller miljö, klimat och sociala frågor, såväl i Sverige som i hela EU. Utvecklingen av artificiell intelligens får därför inte hämmas av onödiga och oöverstigligen kostnader orsakade av regelkrångel, ökad regelbörda och överimplementering av regler. Det ska vara lätt såväl för företag som tillverkar produkter eller tjänster som på ett eller annat sätt har med artificiell intelligens att göra som för användare av dessa produkter och tjänster att följa de regler som behövs för att sätta ramarna för vidareutvecklingen av artificiell intelligens. Utskottet är därför positivt till kommissionens inriktning på arbetet som inte låser fast regelverken i den tekniska utveckling som är aktuell här och nu utan eftersträvar regler som ska kunna tillämpas på nya företeelser och tekniska fenomen. Vidare är det positivt att befintliga regelverk ses över och analyseras för att se om det finns behov av anpassningar till den nya tekniken. Regleringen av artificiell intelligens bör således vara teknikneutral och proportionerlig samt möjliggöra global konkurrenskraft och fri handel.

Liksom regeringen, finner utskottet det viktigt att fortsätta värna en god balans mellan olika berörda intressen. Utskottet vill här lyfta som exempel det arbete som kommittén för teknologisk innovation och etik (Komet) utför för att bidra till att skapa goda förutsättningar för innovation och stärkt konkurrenskraft i Sverige genom att bl.a. främja effektiv samverkan kring policyutveckling på området genom att gynna dialog mellan relevanta aktörer. I detta sammanhang vill utskottet även lyfta fram värdet av att jobba i nära samarbete med företag och näringslivet. Alla relevanta aktörer behöver involveras i arbetet med att utveckla så ändamålsenliga och effektiva regler och ramar som möjligt för att på ett säkert sätt främja vidareutvecklingen av artificiell intelligens.

Därtill välkomnar utskottet att kommissionen lyfter fram etiska riktlinjer för utveckling och användning av artificiell intelligens som utgångspunkt för ett framtida generellt rättsligt regelverk för artificiell intelligens, något som också är i linje med regeringens nationella inriktning för artificiell intelligens som antogs 2018 (N2018.14). Utskottet anser att det är bra att kommissionen

gör en heltäckande analys över vilka risker som behöver hanteras i fråga om artificiell intelligens. Som kommissionen anför är det nödvändigt att det blir tydligt vad som faktiskt ska regleras och vilket tillämpningsområde som ska gälla. Initiativ på området bör baseras på grundliga konsekvensanalyser. Utskottet anser att åtgärder kopplade till artificiell intelligens behöver genomföras med ett etiskt förhållningssätt där skyddet för rätten till privatliv, mänskliga fri- och rättigheter inklusive jämställdhet och icke-diskriminering, personlig integritet, skydd av fysiska personer i fråga om behandling av personuppgifter och informations- och cybersäkerhet omhändertas som en integrerad del vid framtagandet av åtgärderna. Vidare menar även utskottet att det är viktigt att hänsyn tas till medlemsstaternas kompetens när det gäller nationell säkerhet.

Utskottet välkomnar också kommissionens ansats till en gemensam strategi för samarbete, kunskapsuppbyggnad och främjande av spetskompetens på regional, nationell och europeisk nivå. Utskottet vill poängtera vikten av att kunskaps- och kompetensuppbyggnaden sker på bred front och kommer alla EU-medborgare till del. Utan denna kompetensuppbyggnad kommer EU att missa möjligheterna att bli världsledande inom innovation i dataekonomin och dess tillämpningar och riskerar att hamna i bakvattnet i förhållande till globala ledare som Kina och USA. För Sverige och EU måste det vara en prioritet att utbilda människor som inte bara vet vad artificiell intelligens är utan också kan skapa lösningar baserat på denna (t.ex. Machine Learning).

EU har goda förutsättningar att bli världsledande i utvecklingen av artificiell intelligens. Det är därför viktigt att arbetet med att stödja den starka datorinfrastruktur (t.ex. högrepresterande datorer, s.k. superdatorer) som EU har utvecklat fortgår för att stödja Europas forskare, industri och företag i innovationsarbetet. Utskottet vill här även lyfta fram betydelsen av ett väl utbyggt 5G-nät i hela Europa för att EU och de europeiska företagen inte ska hamna efter andra länder och företag på den globala arenan. Vidare är det grundläggande att satsningar på artificiell intelligens omvandlas till nytta, dvs. till gångbara produkter och tjänster som bidrar till skapandet av företag och jobb. Det är därför också viktigt att skapa test- och experimentanläggningar, där inte minst basindustrier fyller en viktig roll i utvecklingen och spridningen av nya tillämpningar av artificiell intelligens.

EU har också stora volymer offentliga och industriella data, vars potential för närvarande är underutnyttjad. God och säker tillgång till data i både den privata och den offentliga sektorn är nödvändigt för att kunna vidareutveckla artificiell intelligens. Samtidigt är det, som även nämnts ovan, ytterst viktigt att regler som formar EU:s digitala framtid tas fram med ett integrerat informations- och cybersäkerhetsperspektiv och skyddar europeiska medborgare, företag och infrastrukturer från eventuella otillbörliga påverkansaktioner från konkurrerande privata eller statliga makter i tredje land. Utskottet vill i detta sammanhang även påminna om den strategiska betydelse som den kompetens och de bolag som verkar inom området för artificiell intelligens har för Sverige

och EU. Här vill utskottet trycka på vikten av att företag som utvecklar känsliga teknologier eller bedriver säkerhetskänslig verksamhet skyddas, t.ex. genom granskning av utländska direktinvesteringar, regler för exempelvis ägande i bolag och vem som får utföra uppgifter i verksamheter som bedöms vara strategiskt viktiga ur ett säkerhetsperspektiv.

Utskottet noterar kommissionens avsikt att inleda öppna och transparenta sektorsdialoger som prioriterar hälso- och sjukvård, förvaltningar i landsbygdsområden och offentliga tjänsteleverantörer för att ta fram ett program som stöder upphandling av system för artificiell intelligens inom den offentliga sektorn. Utskottet vill här lyfta fram de möjligheter som offentlig upphandling ger för att kunna genomföra uppskalningar av system för artificiell intelligens. Sverige och de andra medlemsländerna måste vara mycket mer proaktiva i den offentliga sektorns digitala transformation och i skapandet av standarder för artificiell intelligens för att EU ska kunna ta en ledande position i vidareutvecklingen av artificiell intelligens.

Slutligen anser utskottet, i likhet med kommissionen, att artificiell intelligens är en strategisk teknik, som under de rätta förutsättningarna kan erbjuda många positiva fördelar för medborgarna, företagen och samhället som helhet. Vidareutvecklingen av artificiell intelligens måste därför utformas på ett etiskt och hållbart sätt som sätter människan i centrum och som respekterar grundläggande mänskliga rättigheter och värden. Om utvecklingen genomförs på rätt sätt kan den stärka den europeiska industrins konkurrenskraft, främja medborgarnas välbefinnande och bidra till att finna lösningar på några av de största utmaningarna som dagens samhälle står inför.

Stockholm den 23 april 2020

På näringsutskottets vägnar

Helene Hellmark Knutsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Helene Hellmark Knutsson (S), Mattias Bäckström Johansson (SD), Lotta Olsson (M), Tobias Andersson (SD), Camilla Brodin (KD), Arman Teimouri (L), Lorena Delgado Varas (V), Rickard Nordin (C), Betty Malmberg (M), Josefin Malmqvist (M), Martina Johansson (C), Alexandra Völker (S), Anna Vikström (S), Ingela Nylund Watz (S), Jörgen Hellman (S), David Lång (SD) och Karolina Skog (MP).